

ÜLKEMİZDE ŞARKİYATÇILIĞIN ÖZELEŞTİRİSİ

PROF. DR. MEHMET KANAR *

ÖZET

Türkiye’de Şarkiyat çalışmaları Darülfünun döneminden bu yana yürütülüyor olsa da, kaliteli çalışmaların 1950’li yıllardan sonra verildiğini, bunların da yayına dönüştüğünü görüyoruz. 1980 yılına gelinceye kadar Türkiye’deki üniversitelerde, özellikle İstanbul Üniversitesi’nin Edebiyat ve Fen fakültelerinde sadece o fakültenin yayınlarını gerçekleştiren matbaalar vardı. Üniversiteler anılan tarihten sonra görülmemiş bir sarsıntıya uğradı, matbaalar işlevlerini yerine getiremez oldu. Bütün üniversitelerde olduğu gibi Şarkiyat bölümlerinde hoş olmayan şeyler yaşandı. Biz şarkiyatçıların bütün bu güç koşullar altında yaptığı ilmi yayın faaliyetleri birinci derecedeki disiplinlerimizi ilgilendiren ülkeler tarafından takdir edilip ödüllendirilirken, kendi ülkemiz ve yetiştiğimiz üniversitelerimiz belki de başka yoğun faaliyetler dolayısıyla bizimle ilgilenecek fırsatı bulamadı.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de Şarkiyatçılık, Doğu Dilleri, Fars Dili ve Edebiyatı

---

* *Prof. Dr. Mehmet Kanar*, TC Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, (İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi), Email: mehmet.kanar@yeditepe.edu.tr; profkanar@gmail.com

ABSTRACT

Although oriental studies were researched since the period of Darülfunun in Turkey, qualified studies were studied after 1950s and published. Until 1980 in universities of Turkey especially in literature and science faculties of Istanbul University there are printing works that they only its studies were printed. After this year universities suffered concussion and printing works, functions of its didn't perform. As in all universities unpleasant things happened in the Oriental section. While our, the orientalist scientific publication activities, carried under all these difficult conditions, have been appreciated and awarded by countries primarily related to our discipline, our country and universities that we were educated in, probably because of other busy activities, couldn't find chance to pay attention to us.

Key words: Orientalism in Turkey, Eastern languages, Persian Language and Literature.

چکیده

هرچند مطالعات شرقشناسی در ترکیه از دوره های بعد از دارالفنون ادامه دارد، اما مطالعات مطلوب از سالهای بعد از دهه ی 1950 آغاز شد و نتیجه مطالعات به صورت مکتوب منتشر گردید. در سال 1980 در دانشگاههای ترکیه (به ویژه در دانشکده ادبیات دانشگاه استانبول) چاپخانه هایی وجود داشت که به چاپ و انتشار آثار خود می پرداختند. دانشگاه ها پس از این تاریخ با یک حرکت غیر قابل تصویری رو به رو شدند و در نتیجه دانشگاهها توانستند رسالت خود را انجام دهند. در بخش های شرقشناسی هم مانند خود دانشگاهها حوادث ناگواری اتفاق افتاد. در حالی که فعالیت های علمی- انتشاراتی شرقشناسان که تحت شرایط سنگینی صورت می گرفت، از سوی کشور هایی که به موضوعات درجه اول ما توجه داشتند، مورد تقدیر واقع می شد، کشور ما و دانشگاههایی که در آن آموزش دیده ایم شاید به سبب دیگر فعالیت های سنگین خود فرصت توجه به ما را پیدا نکردند.

کلید واژه ها: شرق شناسی در ترکیه، زبان های شرقی، زبان و ادبیات فارسی

Türkiye’de Şarkiyat çalışmaları Darülfünun döneminden bu yana yürütülüyor olsa da, kaliteli çalışmaların 1950’li yıllardan sonra verildiğini, bunların da yayına dönüştüğünü görüyoruz. Ülkemizde şarkiyat çalışmalarını bir sisteme ve disipline sokan, Şarkiyat Enstitüsü’nü kuran **Prof. Dr. Helmut Ritter** ile **Prof. Ahmet Ateş**, bizi yetiştiren hocaların hocaları olarak model aldığımız iki müstesna sima olmuştur. Önemli incelemeleri ve yayınları ile **Prof. Fuad Köprülü** ve **Prof. Abdülbaki Gölpınarlı** da sahamızın öncüleri olarak akademik yolculuğumuzda bize meşale tutmuşlardır.

Şarkiyat denildiği zaman sadece **Arap Dili, Fars Dili, Urdu Dili, Hind Dili, Çin Dili** ve bunların edebiyatları anlaşılmalıdır. Birbirleriyle sıkı sıkıya bağlantılı olan Türkoloji, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji, Antropoloji, Arkeoloji gibi bilim dalları da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Şarkiyat çalışmaları şu yayın türleri üzerine oturmuştur:

Tenkitli metin neşri (*edition critique*), edebiyat tarihi telifi, klasik ve modern edebiyat eserlerinin çevirisi, çift taraflı sözlüklerin hazırlanması, dar bir konu ile ilgili sözlük çalışmaları, gramer ve dil öğretim seti çalışmaları, makaleler hazırlanarak bunların *Şarkiyat Mecmuası, Doğu Dilleri Dergisi* ve benzer ihtisas dergilerinde yayımlanması.

1980 yılına gelinceye kadar Türkiye’deki üniversitelerde, özellikle İstanbul Üniversitesi’nin Edebiyat ve Fen fakültelerinde sadece o fakültenin yayınlarını gerçekleştiren matbaalar vardı. Bu matbaalar hocaların bütün araştırmalarını, makalelerini, kitaplarını ve çevirilerini basardı. Hatta doktora tezleri de tam metniyle veya özetlenmiş olarak basılırdı. O zamanın şartlarına göre kitapların, dergilerin kapakları kaliteli olmasa da, dikişli ciltleriyle sayfaları dağılmazdı. Üniversite tarafından desteklendiği için bu yayınlara makul bir fiyatla erişilir, hatta Fakülte hocalarına bu yayınlar bedelsiz olarak verilirdi.

Üniversiteler yukarıda anılan tarihten sonra görülmemiş bir sarsıntıya uğradı, matbaalar işlevlerini yerine getiremez oldu. Bütün üniver-

sitelerde olduğu gibi Şarkiyat bölümlerinde hoş olmayan şeyler yaşandı. O moral bozukluğu içinde yayın çalışmaları da aksamaya yüz tuttu. Şarkiyatçının elinden matbaasının gitmesi demek, piyasanın acımasız şartlarına mahkum olması anlamına geliyordu. O zamanlar katı yayın şartları olan Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nda eser bastırmak kolay bir şey değildi.¹ Aynı sıkıntı Kültür Bakanlığı yayınları için de geçerliydi.²

Bu olumsuzlukların yanına başka olumsuzluklar da eklendi. Akademik yükseltmelerde yeni kriterler getirilmiş, "uluslararası yayın" denilen bir "istilâh" çıkarılmıştı. *Şarkiyat Mecmuası* gibi pek çok kaliteli mecmuamız bu kapsama sokulmadı. Öte yandan yıllarca emek vererek hazırlanan kitaplar bu kriterlere göre makale kadar değer görmezken, çeviriler ise adeta hiç dikkate alınmadı. Bunda bazı hocalarımızın dahlinin olduğunu da bir özeleştirme olarak belirtmeliyim. Çevirinin bulunmadığı tenkitli eser çalışmaları kimi hocalarımız tarafından teşvik edilirken, klasik veya modern edebiyattan yapılan çeviriler dikkate alınmazdı. Oysa çeviri yapmak, ancak uzun süre hazırlık, iki dile hakim olmak, çeviri tekniklerini bilmek gibi zorlu bir yolu geride bırak-

---

¹ Mesela hazırlamış olduğum *Farsça-Türkçe ve Türkçe-Farsça* sözlüklerin Türk Dil Kurumu'nda basılması için müracaat ettiğimde, sözlüklerimin iç düzenine karışarak müdahalede bulunmak istemişler, bazı şartlar koşmuşlar, ben de bunları kabul etmemiş, sözlüklerimi piyasadaki bir yayınevine bastırmak zorunda kalmıştım. Adı geçen kurum bu sözlüklerimi basmayı, herkes çok makul bir bedel karşılığında bu sözlüklere sahip olacaktı.

² **Prof. Dr. Tahsin Yazıcı**'nın yürüttüğü bir proje çerçevesinde Kültür Bakanlığı komşu ülkelerin dilleri ve edebiyatları ilgili eserlerin çevirisi yapıp basılmaya başlanmıştı. Bendeniz de İranlı profesör **Muhammed-i İstilâmi**'nin "*Berresât-i Edebiyyât-i İmrûz-i İran*" adlı eserini Türkçeye çevirmiş ve "*Bugünkü İran Edebiyatı Hakkında Bir İnceleme*" adıyla kuruma teslim etmiştim. Şimdi adını hatırlayamadığım bir yetkili bana bu çevirinin Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'nın isteği doğrultusunda basılacağını söylemişti. Bir şarkiyatçı olarak bir devlet yetkilisinden bu sözü duyunca çok üzülmüştüm. Bu proje devam etseydi, ülkemiz için kazançlı nice eserler basılıp halka ucuz fiyata ulaşacaktı.

tıktan sonra mümkündü. Çevirilere değer vermeyen bu akademisyenlerin yayınlarına baktığımızda çeviri eserlerinin bulunmaması da dikkat çekici bir başka husustu.

Üniversitelerin, üzerinde iyi çalışılmış yayın politikalarının bulunmaması da şarkiyat çalışmalarını ve yayınlarını zorlaştırdı. Avrupa'daki birçok üniversite, mesela Sorbon Üniversitesi hem akademik yayınlar yapıyor hem de bilimsel yayınları ve edebiyat, sanat vb. eserleri halkın anlayacağı dile indirgeyerek ayrıca yayımlıyordu.

Matbaaları kapanan üniversiteler, ihale yoluyla akademisyenlerin kitaplarını dışarıda bastırma yoluna gittiler. Kısıtlı bir bütçe olduğu için, burada da eser seçimine gidildi. Bilimsel araştırmalar şöyle dursun, sadece birinci derecede ders kitapları ile yardımcı ders kitapları dışarıda bastırılabilir.

Biz şarkiyatçılar kimi ders kitaplarımızı, doktora, doçentlik tezlerimizi, profesörlük takdim çalışmalarımızı, bilimsel araştırmalarımız ve çevirilerimizi piyasadaki çeşitli kalitelere yayınevlerinde bastırmak zorunda kaldık.³ Aynı durum sadece biz şarkiyatçılar için değil, yakın disiplinlerde çalışan akademisyenler için de geçerlidir.⁴ Bu yayınevlerinin içinde bazıları sorumluluk sahibi olduğundan editör çalıştırmakta, buradaki eserlerimizi en az hata ile en iyi kalitede yayımlanmaktadırlar.

---

³ Kitap olarak yayınlarımın sayısı yüz otuzun üzerinde olmasına rağmen bunların içinde sadece dördünün üniversite, birinin Kültür Bakanlığı yayını olması biz şarkiyatçıların ne koşullar altında çabaladığının, daha doğru bir ifade ile çırpındığının bir örneğidir.

⁴ Mesela felsefe ve tarih alanında kaliteli araştırmalar yapan Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar'ın "Medler ve Türkler" adlı çalışması Akçağ yayınları arasında çıkmıştır. (1. baskı, Ankara 2013, roman boyu, 600 sayfa). Yayınevi bu eseri kaliteli kağıda basmış, güzel ve sağlam bir ciltle piyasaya sürmüştür. Ne var ki, editör çalıştırmadığı ve Hocanın tashihleri düzeltilmediği için bu kıymetli eserin her sayfasında bir, iki dizgi hatası, hatta cümle düşüklüğü görmek mümkündür. Hoca da bu durumdan son derece rahatsızdır.

Bazı akademisyenlerimiz de eserlerini üniversitelerde bastırılmadıkları için valiliklerin, belediyelerin tekliflerini kabul etmekte, bu eserler kaliteli olarak basılsa da piyasada satılmadığı için bu çalışmalarından ya hiç haberimiz olmamakta ya da olsa bile bu eserlere ulaşamamaktayız.

Ülkemizde şarkiyatçılık ile ilgili çalışmalarda en büyük sorun altyapı çalışmalarının yetersizliğidir. Bu sorunun kökleri yakın bir zamana değil, çok gerilere kadar uzanmaktadır. Sahamızla ilgili bilimsel çalışmaların rahatça yapılabilmesi için her şeyden önce söz konusu saha ile ilgili sözlük çalışmalarının, klasik ve modern eserlerin çevirilerinin yapılması gerekmektedir.

Daha 1980'li yıllara gelene kadar Farsçadan Farsçaya, Arapçadan Arapçaya, Urducadan Urducaya sözlükler bir tarafa, kullandığımız Arapça-Türkçe, Türkçe-Arapça, Farsça-Türkçe, Türkçe-Farsça sözlükler yirmi-yirmi beş bin maddelik sözlüklerden ibaretti. Bu sözlüklerle hangi klasik veya modern bir eseri çevirmek mümkün olabilir? Yukarıda belirtilen sözlükler o dillerin kendi iç sözlükleridir. Türkçe karşılıktan yoksundur. Biz şarkiyatçılar bir araya gelip kapsamlı sözlükler hazırlayamadık. Kapsamlı edebiyat tarihleri telif edemedik. Hocalarımızın değerli ders notlarının çoğunu yayımlayamadık.⁵ Bu ağır yükler

---

⁵ Rahmetli hocam Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, kendi hocası Prof. Dr. Helmut Ritter'in İran edebiyatı tarihi notlarını bana vermişti. Bir Türkolog meslektaşımınla birlikte bu dosyayı gözden geçirip notlandırarak yayımlayacaktık. Yalnız bırakıldım; sonuçta yapılması gereken düzeltmeler yapıldı ve eser Ayrıntı Yayınlarından çıktı (*Doğu Mitolojisinin Edebiyata Etkisi, Karşılaştırmalı Edebiyat Metinleri*). Karşılaştırmalı edebiyat için muhteşem bir eser olan bu malzeme bir şekilde yayımlanmış oldu. Ne var ki, çok sevdiğimiz hocamız **Prof. Dr. Nihad Çetin**'in *Usul Notları* kayboldu. Sağlığında **Prof. Dr. A. Naci Tokmak** ile birlikte hocamıza defalarca yalvardık, tekrar tekrar daktilo etmemizi önerdik. -O zamanlar adına bilgisayar denilen harika makine ülkemizde yoktu. -Değerli hocamız, bazı yazmalara bakması gerektiğini ileri sürerek bu işi erteledi. Belirttiğim gibi elli yılın emeği olan bu dosya kayıp. Yayımlana-

birkaç kişinin omuzuna yıkıldı.⁶ Devlet desteği göremediğimiz için yayınevlerinin mali gücüne, bir başka deyişle merhametine sığındık.⁷

Yaptığımız tenkitli neşirler ister istemez yayınevleri tarafından piyasa şartları gözetilerek kısıntıya maruz kaldı.⁸ Kimimizin yaptığı tenkitli metin çalışmaları ise Üniversite Yayınına dönüşmeden raflarda tozlanmaya yüz tuttu. Çalıştığı konu dolayısıyla şansı ve tanıdığı olanlar eserlerini İran'da veya herhangi bir Ortadoğu ülkesinde bastırabilirdi.

---

madı; hocasından öğrencisine kadar hepimiz nasipsiz kaldık! Bir başka duyumumuz da şudur: Hocaların hocası Prof. Abdülbaki Gölpınarlı'nın notlarını ünlü bir gazeteci ve televizyon programcısı almış. Binlerce kıymetli fiş. Büyük bir şarkiyatçının bize miras bıraktığı bu notlar da öylece duruyor! Biz yine mahrumluk çekiyoruz! Yayınlanabilen çok önemli çalışmalardan biri de büyük **Türkolog Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan** hocamızın *Fuzûlî Divanı Şerhi* (Akçağ, 7. baskı, Ankara 2013, ilmi boy 720 sayfa.) Bu kıymetli eser yayımlanırken editör çalıştırılmamış. Çok dizgi hatası var. Her sayfada bir hata çıkıyor. 720 sayfalık bir kitaba yakıştı mı?

⁶ Sözlükler benim ve **Prof. Dr. A. Naci Tokmak**'ın, *İran Edebiyatı Tarihi* ile *İran Mitolojisi* **Prof. Dr. Nimet Yıldırım**'ın üstünde kaldı. Buna Farsçadan yapılan edebiyat tarihi çevirilerini de eklemek gerekir.

⁷ Mesela üç yıl önce teslim ettiğim halde şevahidli Farsça-Türkçe, Türkçe-Farsça, Arapça-Türkçe sözlükler baskı sırası beklemekte, yayınevi müdürü baskı masraflarını düşündükçe –kendi tabiriyle- dizleri titremektedir. Büyük sermaye yatırımını gerektiren böyle eserlerin roman hızıyla satılamaması yayınevini derin kaygılara düşürmektedir. İki ciltlik şevahidli Osmanlı Türkçesi Sözlüğünü basmış ama bastıklarına da adeta pişman olmuşlardır. Büyük bir ihtimalle ikinci baskıyı yapmayacaklardır. Kültür Bakanlığı ise bu kadar kütüphane varken, yayınevinden bu eserleri almamaktadır. Oysa Avrupa'da böyle eserler basılınca, ilgili bakanlıklar kütüphaneleri için gereken kitapları alarak yayınevinin baskı masrafı yükünü hem hafifletmekte hem de yayınevlerini teşvik etmektedir.

⁸ Mesela **Fehmi** ve **Niyazi**'nin *Şem 'ü Pervane* mesnevileri basılırken, Farsça metin basılmadı. Profesörlük takdim çalışması olan *Evhadüddîn-i Kirmanî'nin Rubaileri* adlı kitabım ise nüsha farkları kitaba alınmayarak basıldı (İnsan Yayınları).

Yukarıda da belirtildiği gibi klasik ve modern İran edebiyatından yapılan çeviriler akademik yayınlarda dikkate bile alınmıyordu. Buna rağmen son on beş, yirmi yılda akademisyen şarkiyatçılar (Farsçacılar) tarafından **Mevlana, Hafız, Sadi, Firdevsî, Hayyam, Nizamî** gibi klasik Fars şairlerinden bir veya birden çok kaliteli çeviriler yapıldı. Bunların tümü üniversitelerin değil, özel yayınevlerinin veya belediyele-
rin, vakıf veya derneklerin desteği ile gerçekleştirildi.

Şarkiyatçı akademisyenlerin (maksadım yine Farsçacılar) modern edebiyatla ilgili manzum ve mensur eser çevirileri de genellikle özel yayınevlerinin desteğinde yayımlanabildi. Ankara'da yaşamak ise bazı çalışkan akademisyenlerimiz için fırsata dönüştü. Prof. Dr. Mürsel Öztürk Türk tarihi ile ilgili değerli çevirilerini resmi kurumlarda bastırma imkânını bulabildi. Ancak Erzurum, Konya gibi şarkiyat bölümlerinin bulunduğu Üniversitelerde çalışan akademisyenler Ankara ve İstanbul'da yaşayanlar kadar şanslı olamadı. İstanbul Türkiye'deki özel yayınevlerinin merkezi konumunda olduğu için diğer illerdeki şarkiyatçılar buradaki güçlü yayınevlerine ulaşmaya çalıştılar.⁹

Biz şarkiyatçıların bütün bu güç koşullar altında yaptığı ilmi yayın faaliyetleri birinci derecedeki disiplinlerimizi ilgilendiren ülkeler tarafından takdir edilip ödüllendirilirken, kendi ülkemiz ve yetiştiğimiz üniversitelerimiz belki de başka yoğun faaliyetler dolayısıyla bizimle ilgilenecek fırsatı bulamadı.

Edebiyat tarihi çalışmaları şarkiyatçılar için vazgeçilmez çalışmalardan biridir. Bir dönemi hatta bir şairi edebiyat tarihinde anlatabilmek için pek çok edebiyat tarihini ve konu ile ilgili yazıları okumak gerekir. Doktora tezim dolayısıyla İran edebiyatının sadece yüz elli yıllık bir bölümü için dört yıl çalışmam gerekti. İran edebiyatı dendiğinde milattan önce 900-800 yıllarından bu yana geçen çok uzun bir zaman dilimini yazmak gerekir.

---

⁹ İstanbul'daki yayınevleri içinde YKY, İletişim, SAY, Ayrıntı, Şule, DER (Derin), İnsan, Kabalcı, Kaknüs başta olmak üzere birçok yayınevi şarkiyatçıların telif ve çeviri çalışmalarını yayımladı, yayımlamaya devam etmektedir.

Türk akademisyenlerin önlerinde muhteşem bir edebiyat tarihi örneği vardır. *Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın On dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. Türk edebiyatının Doğu ve Batı edebiyatlarıyla temaslarını, etkilenişini, edebiyatın felsefesini de yaparak inceleyen bir eser. İyi bir İran edebiyatı tarihi yazılırken bu eser kuşkusuz bizim modelimiz olmalıdır. İran'da şimdiye kadar Tanpınar'ın eseri tarzında yazılmış bir eser yoktur. Olanlar da İran tezkirecilik geleneğinin etkisinden bir türlü kurtulamamıştır.¹⁰ Avrupa'da ise **Rypka'nın** ve **Ethe'nin** edebiyat tarihleri böyle bir tarih yazımında bize yardımcı olacaktır. Böylesine zorlu bir çalışmanın heyet halinde yapılması gerekir. Yukarıda da belirtildiği gibi henüz ekip çalışmasını alışkanlık haline getirmediğimiz için, bu zorlu iş **Prof. Dr. Nimet Yıldırım**'ın sırtına yıkılmış görünmektedir.

Şarkiyat Mecmuası ve sahamızla ilgili çıkan dergilere göz atacak olursak, içlerinde dört dörtlük makale diyebileceğimiz eser sayısı pek azdır. İleride kitap haline getirilmek üzere tefrika halinde çıkmış yazı dizisi, tenkitli metin neşri dizisi görünümünde olan yazılar vardır. Yine şarkiyatçılığımızın tarihi seyrine bakarsak, kıymetli makalelerin birçoğu başka fakültelerin veya enstitülerin dergilerinde çıkmıştır. Bu da bizim şarkiyat dergisi yönetmekteki kusurlarımızdan biridir.¹¹

---

¹⁰ Şu da gözden ırak tutulmamalıdır. İran'da yazılan *Fars Edebiyatı Tarihleri* Rıza Şah döneminin İran merkezci, milliyetçi politikasının etkisiyle yazılmıştır. Özellikle MÖ dönemlere ait edebiyat tarihinin son yapılan bilimsel çalışmalar ışığında tekrar yazılması gerekir. Bu konuda arkeoloji, antropoloji ve sosyolojiden de yardım alınmalıdır. Zor ama yapılması gerekli bir çalışmadır. Konu üzerinde ilk defa çalışan Avrupalı oryantalistlerin de görüş farklılığına düştükleri dikkate alınmalıdır. Bizim de Pehlevice, Medce, Asurca, Sümerce, Süryanice, Sanskritçe, Eski Çince, Kıptice, Hititçe ve eski Avrupa dillerini bilen araştırmacılar yetiştirmemiz şarttır. Bu araştırmacıları yetiştirdiğimiz zaman ülkemizdeki şarkiyat araştırmaları çok farklı boyutlar kazanacaktır.

¹¹ Mesela **Abdülbaki Gölpınarlı**'nın, **Fuad Köprülü**'nün birçok kıymetli yazısı bu durumdan nasibini almıştır. *Tıp Tarihi Enstitüsü Dergisi*, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, *Hayat Mecmuası*, *Mihrab* vb. dergiler sayılabilir.

1940 yıllarda çıkarılan çok önemli bir dergi vardı: *Tercüme*. Bu dergide orijinal metin sol sayfada, çevrilen metin sağ sayfada yer alırdı. Pek çok kıymetli çevirilerin yer aldığı, bilimsel çalışmalarda işlenmemiş hammaddeyle dolu bu dergi her nedense varlığını sürdüremedi.¹² Bu durumda önümüze yine de bazı seçenekler çıkmaktadır. Ya şarkiyat dergilerinde çeviri bölümlerine de geniş yer vermek veya belirttiğim tarzda bir derginin çıkarılmasına önayak olmak. Arapça, Farsça, Urduca, Pencapça, Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Felemenkçe, Çekçe, Rusça, İspanyolca, İsveççe, Norveççe, Fince gibi dillerde yazılmış binlerce şarkiyat makalesinin bugün kaç tanesi çevrilmiştir? Sahasında bilimsel çalışma yapacak bir akademisyenin bunca dili bilmesi mümkün olabilir mi? Kendi konusu ile ilgili olarak bu dillerde yazılmış birer makale olduğunu düşünelim. Bu makaleler iyice okunup anlaşılmazsa, yapılan bilimsel çalışma ne kadar sağlıklı olur? Buradan da *Tercüme* dergisinin çok kutsal bir amaca hizmet etmek için çıktığını, çok da yararlı olduğunu anlıyoruz.

SONUÇ

Bugün Türkiye’de şarkiyatçılık eskiye oranla gelişme kaydetmiş olsa da, üniversite ve devlet desteğinden yeterli desteği alamamaktadır. Bu destek her şeyden önce araştırmaların, kitapların üniversite tarafından yayımlanması olmalıdır. Zahmetli çalışmaların yükü, kurulacak ekiplere dağıtılacağı yerde genellikle bir kişinin üstüne bırakılmaktadır. Öğretim üyeliğine yükseltme kriterlerinde telif veya çeviri kitaplara yeterince ağırlık verilmemektedir.

---

¹² İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Dekan Yardımcısı, Yönetim Kurulu üyesi olarak çalıştığım dönemde bu derginin veya aynı ayarda bir derginin çıkarılması gerektiğini vurgulasam da o sırada Fakültede çıkan öğrenci olayları bu teklifimin kaynayıp gitmesine yol açtı; kimse de bir daha ilgilenmek istemedi.

Üniversiteler akademik proje yürüten şarkiyatçıların projeleri tamamlandığında yayın garantisi vermemekte, projeyi yürütenin bir şekilde bu sorunu çözmesini beklemektedir.

Herhangi bir Avrupa veya Doğu dilini çok iyi bilen şarkiyatçılar bulunduğu halde birinci derecede önemli eserlerin çevirisinin yapılması işine gerektiğince sıcak yaklaşmamaktadır.

Sorunlarımıza doğru teşhis koyduğumuz, çözüm yollarını üst makamlara iletebildiğimiz zaman kısa, orta ve uzun vadede şarkiyatçılık adına pek çok sorunu aşacağımızda hiç kuşku yoktur.